

JADID ADABIYOTINING YOSH AVLODGA TA'SIRI

Xolyigitova Iroda

Shayxontohur tumani kasb-hunar maktabining

Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Jadid adabiyot sohasida o'qituvchining va tatqiqotchilarning o'zlariga yoki boshqalarga ma'lumotlarni qisqa shaklda taqdim etishning yaxshi usulidir. Bu ko'pgina jadid adabiyotlarda ko'rsatilgan tushunchalar, tahlillar va maqolalarning ma'nolarini tushuntirish uchun ishlaydi.

Kalit so'zlar: Jadid adabiyoti, yosh avlod, Jadidizm, romantik, realizm va naturalizm, simvolizm, impresionizm, modernizm, postmodernizm, Baxtliman, Bolalar, To'xtab qol, Tong nafasi, Oyog'i

Jadid adabiyotining yosh avlodga ta'siri juda katta ekanligi ma'lum. Jadidizm fikriyati XX asrning oxiri - XXI asrning boshlarida O'zbekistonda o'zgaruvchiliklarning o'zgarigan davrida kelib chiqqan. Bu davrda avlodning yangiliklarga yuz tutishi, zamonaviylik, ma'naviyat va erkning muhimligi yoritilgan.

Jadid adabiyotining yosh avlodga ta'siri ko'p qismda turli adabiy turlarida hisobga olingan. Jadid adabiyoti o'z ichiga sharq adabiyotining ayrim turlari, shu jumladan, romantik, realizm va naturalizm, simvolizm, impresionizm, modernizm va postmodernizm xususiyatlarini o'z ichiga olgan. Bu uslublar avlodning fikr va dunyoqarashlariga ta'sir qilgan.

Jadid adabiyoti, O'zbek adabiyoti tarixida XX asrning oxirida yuzaga kelgan ma'naviy, g'oyaviy va uslubiy an'analar asosida shakllangan, yangi yozuvchilik uslubi hisoblanadi. Jadidizm, musulmon ayollarning ma'naviy, siyosiy, ijtimoiy va ta'limiy vazifalarini o'z zimmlariga olgan yirik harakatdir.

Jadid adabiyoti, turli janr va uslublarda adabiyot yaratishning yuzaga kelgan zamonaviy shakllari orasida o'ziga xos yerni egalladi. Jadid yozuvchilar, qadimiy adabiyotimizning she'rlarida o'zgarishlarga olib kelishgan, shu jumladan, "makom" va "muqam"larni qabul qilmaganlar. Jadid adabiyotida yozuvchilar, milliy g'oyalar va kommunizm ideyalarini bilan bog'liq, tarixiy yoki falsafiy mavzularni muzakiraga olib, yozgan adabiy asarlarida har qanday kompromissizligi yuzaga qo'yishganlar.

Jadid adabiyoti, mustaqil davlatimizning yaratilishi bilan bir vaqtning o'qishiga tushdi. Bu uslubning asosiy maqsadi O'zbekiston ayollari va yigitlari orasida ma'naviy yangiliklarni ochish, ularning mustaqillikka erishishlariga yordam berish, ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlarni yuzaga kelishga intilishni hisobga olishdir.

Jadid adabiyoti tarixida eng mashhur yozuvchilar Qodiriy, Fitrat, Cho'lpon, Oybek, G'afur G'ulom, Hamid Olimjon, Zulfiya va boshqalari hisoblanadi. Ular turli janrlarda

adabiyot yaratishda, milliy va dinamik xarakterga ega bo'lishda, tarixiy va falsafiy mavzularga oid asarlarda o'ziga xos ma'naviyat va erk muammolari tushuntirishda harakat qildilar.

Jadid adabiyoti davrida yozilgan she'rlar, tarixiy yozuvchilik uslubi bilan farq qilishadi. Jadid yozuvchilar, turli janrlarda adabiyot yaratishda, milliy va dinamik xarakterga ega bo'lishda, tarixiy va falsafiy mavzularga oid asarlarda o'ziga xos ma'naviyat va erk muammolari tushuntirishda harakat qildilar.

Bu dairada yozilgan eng mashhur she'rlardan ba'zilari quyidagilardir:

- Abdulla Avloniyning "Baxtliman" she'ri:

"Baxtliman, baxtli qiz, o'zimning go'zal yorug'im,
O'zimning manim do'st, o'zimning sog'in yurag'im."

- Sadridin Ayniyning "Bolalar" she'ri:

"Bolalar, sizning ilg'or ijro etgan sargardonlaringizni,
Jahlg qarshi ko'rsatish uchun bizning turmushga chiqmalarimizni ko'ring."

- Furqatning "To'xtab qol" she'ri:

"Senga hikmat, ruh va yorqinlik to'laqon qilsam,
Bir kulguga to'xlasam, bir og'ir qavatim bilan."

- Mahmudhodja Behbudiynig "Tong nafasi" she'ri:

"Qadimgi osmon, tog'lar va daryolar nima, to'ngacha,
Ayollar qizarga, erkaklar eshga, yigitlar urushga yurishibdi."

- Hamid Olimjonning "Oyog'i" she'ri:

"Oyog'i, sen gullar miraji, sevgi dengizsi,
Eshq toshaklaridagi, so'ngra toshlarga topshiriq."

Bu she'rlar o'zbek jadid adabiyoti tarixida yirik ahamiyatga ega bo'lib, ular jadid yozuvchilarining adabiyotda qo'rqinchli, ma'naviy yangiliklar va yangi qarorlarni izohlashdagi muhim vasitasi hisoblanadi.

Jadid adabiyoti O'zbek adabiyotining yirik urug'idir va shu kunga kelib, hozirda ham yozuvchilarimizning xizmatida turib, yana rivojlanib, mustaqillik, milliy xarakter, odob-ahloq va milliy haqiqatlarimizning o'ziga xos ko'rsatkichlarini qo'llab-quvvatlaydi.

Jadid adabiyoti yosh avlod adabiyotining turli janrlariga ham ta'sir qilgan. Jadidizm taraqqiyotga yo'l qo'ygan davrda hikoya, roman, she'rlar va boshqa janrlar juda rivojlangan. Avlodning qadimiy adabiyotidan farqli ravishda tadbirlar, tushunchalar va o'zgarimasligi tuyg'ulariga qarshi bo'lgan amalga oshirishga harakat qilishgan.

Jadid adabiyotining yosh avlodga ta'siri hali yillarda ham o'z tahdidan o'tmagan. Bu adabiy uslub va fikrlarning yoshlar o'rtasida ko'p mashxur va talab qilinadigan bo'lishiga olib keladi. Jadid adabiyotining yosh avlodga ta'siri asosan tarixiy, ijtimoiy, siyosiy, ma'naviy va yaratuvchi tasavvur va g'oyalariga asoslanadi.

Haqiqatda adabiyot, yozma yoki ustmona shakllarda ifodalangan insan fikr va hissiyatlarini ifoda qilishning umumiy usuli hisoblanadi. Bu sabab bilan adabiyot har qanday zamin yuzi uchun mo'ljallangan bo'lishi mumkin, chunki uning muharriri yoki yozuvchi, o'zining qarashlari va izohlarini ifodalashda, o'z hissiyotlarini ifodalaydi. Shuningdek, adabiyot bir qancha tashqi omillar, masalan, milliy, dinamik, ijtimoiy, siyosiy yoki madaniy-falsafiy ko'rsatkichlarga ega bo'lishi mumkin.

Bir necha muhim adabiyot janrlari, masalan, she'rlar, dostonlar, romanlar, hikoyalar va boshqa yozuvchilik shakllari mavjudligi bilan turli zamonlarda muxim ahamiyatga ega bo'lganlar edi. Adabiyotning usuli va turli janrlari jamiyatning ruhiy hayoti, tarixi, madaniyati, adabiy yodgorligi va davlatning milliyati uchun muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdulla Oripov. Tanlangan asarlar. Ikkinchi jild.
2. Erkin Vohidov. Saylanma. Umrim daryosi. 3-jild. T.: "Sharq" nashriyoti,
3. www.Google.uz
4. www.arxiv.uz
5. www.aim.uz